

7. Савенко В., Ігнатенко Н. Генеза державної політики в галузі освіти в Україні періоду незалежності. Актуальні проблеми правознавства. № 3. 2022. С. 43-48.
8. Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80> (дата звернення 12.09.2022 р.)
9. Хомич Л. О., Баніт О. В. Здобутки та перспективи розвитку освіти України. Вісник Національної академії педагогічних наук України. №3 (1), 2021. С. 1-9.
10. Шевчук І., Шевчук А. Освітня аналітика кризь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. Економіка та суспільство. №39, 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80> (дата звернення 12.09.2022 року)

Вертепна Я.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: д.ю.н., професор
кафедри міжнародного права та
міграційної політики ЗУНУ
Дракохруст Т. В.*

ІНСТИТУТ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У результаті збройної агресії з боку Росії значна частина населення України перетворилася або на внутрішньо переміщених осіб, шукаючи безпечніші місця на території України, або на біженців за кордоном. Приплив біженців з України до Європи є найчисленнішою міграційною хвилею з часів Другої світової війни. І ми розуміємо, що біженці і особи, котрі потребують додаткового захисту вважаються однією із найменш захищених категорій населення.

Відповідно до рішення Ради ЄС від 4 березня 2022 р., було активовано Директиву ЄС про тимчасовий захист 2001/55/ЄС (її було ухвалено 2001 р. внаслідок багатьох вимушених переміщень населення в результаті воєнного конфлікту в Боснії та в Косові).

Тимчасовий захист вважається винятковою процедурою надання міжнародного захисту певній кількості людей одночасно та автоматично (тобто не потребує розгляду індивідуальних заяв). Це означає, що він є можливий лише в разі масового припливу чи неминучого масового напливу переміщених осіб із третіх країн, котрі не можуть повернутися до своїх країн [3].

В розумінні Директиви, переміщеними особами вважаються:

– особи, котрі втекли із районів збройного конфлікту чи епідемічного насильства;

– особи, котрим загрожує серйозний ризик чи котрі стали жертвами систематичних порушень їхніх людських прав.

В загальному, це визначення схоже на визначення статусу біженця, котре передбачається міжнародним законодавством. Необхідно зазначити, що отримання такого тимчасового захисту не позбавляє особу права звернутись і за статусом біженця. Тож особа, яка отримала цей захист може у будь-який момент звернутись за отриманням притулку. Проте варто пам'ятати, що ці два статуси не надаються одночасно. Якщо ж особа звернулася за біженством і їй було відмовлено у наданні такого статусу, вона може користуватися чи продовжувати користуватися тимчасовим захистом [7].

Тимчасовий захист дає змогу переміщеним особам користуватися гармонізованими правами в всьому ЄС. Це означає те, що переміщені особи також мають право на працевлаштування, і можливості для освіти й професійної перепідготовки, в тому числі доступ до системи соціального захисту у країні перебування, нарівні із громадянами країни перебування.

Тимчасовий захист можна отримати у всіх країнах ЄС, окрім Данії. Фактично зараз це 26 країн Європейського Союзу.

Перевагою даного статусу є можливість людини самій обрати європейську країну, у котрій вона буде проживати. Наприклад, у випадку якщо людина перетнула кордон Польщі, і хоче жити у Іспанії, вона має право просити тимчасовий захист саме в тій країні.

Тимчасовий захист вважається одним із різновидів міжнародного захисту, котрий необхідно відрізнити від статусу біженця.

Перевагами тимчасового захисту є:

– Простота набуття: спрощена та пришвидшена процедура, і мінімум документів.

– Вибір країни ЄС за своїм власним бажанням (не завжди обов'язково залишатися в першій безпечній країні та/або пояснювати комусь вибір країни).

– Спектр правомочностей, котрі надаються відразу.

Тимчасовий захист також включає:

– дозвіл на проживання із правом на роботу у якості найманого працівника по контракту або фізичної особи-підприємця;

– право на отримання освіти, та професійно-технічне навчання;

– соціальну допомогу і належне житло;

– медичну допомогу [1].

Тимчасовий захист у країнах Європейського Союзу мають право отримати:

– громадяни України, котрі виїхали із країни 24 лютого 2022 року або ж пізніше через військову агресію Росії;

– люди без громадянства і громадяни іноземних країн, окрім України, котрі до 24 лютого 2022 року були під міжнародним чи національним захистом;

– члени сімей згаданих людей, в тому числі чоловік (дружина) і їх неповнолітні неодружені діти або ж діти їхнього чоловіка (дружини), в тому числі їх близькі родичі, котрі жили разом із ними на момент вторгнення Росії, та котрі повністю чи переважно перебували на утриманні цих людей;

– іноземці, котрі законно проживали в Україні до 24 лютого 2022 року на основі дозволу на постійне проживання та котрі не можуть безпечно повернутися до своєї рідної країни.

Кожна із країн ЄС може сама вирішувати те, хто ще має право претендувати на тимчасовий захист. Для прикладу, у окремих державах даний статус можуть надати українцям, котрі до 24 лютого цього року виїхали у іноземне відрядження чи відпустку — усе залежить від рішення компетентних органів.

Для того аби отримати даний статус, потрібно звернутися до органів влади саме тієї країни ЄС, у котрій людина планує проживати.

У кожній країні ЄС питанням надання тимчасового захисту займаються різні органи. Для прикладу, в Польщі це гміни, у Німеччині — державне управління в справах біженців, у Португалії — міграційна служба й таке інше. У різних країнах дане питання вирішують по-різному. Єдиного підходу до цього немає [5, с. 539-544].

Узагалі це не виключний перелік прав людини, яка отримала тимчасовий захист. Її права визначаються внутрішнім законодавством певної кожної країни ЄС. Наприклад, у Польщі це може бути розширений перелік прав, в Німеччині — вужчий. Й так далі.

Варто зазначити, що людина під тимчасовим захистом також може користуватися безвізом та подорожувати у країни Шенгенської зони, в тому числі Швейцарію, Норвегію, Ліхтенштейн, Ісландію, котрі не є членами ЄС. В такому випадку вона користується правилами: не більше 90 днів за кожні 180 днів.

Відповідно до загального правила, тимчасовий захист закінчується чи скасовується, тоді коли досягнуто максимальної його тривалості чи в будь-який час, коли дане погодить Рада ЄС (тобто, коли підстав для надання захисту більше не має). Також, тимчасовий захист може припинятися, якщо особа отримує статусу біженця чи змінює країну проживання. Після закінчення тимчасового захисту, особа має добровільно покинути територію держави. В разі, якщо ж це не буде виконано, то до неї може бути застосована процедура примусового повернення в країну походження [4].

Європейська комісія мотивує країни-члени розширити коло осіб, на яких поширюється право на притулок, та їхні права понад ті, що визначені європейським законодавством. Але спільні для ЄС правила та стандарти прийому українських біженців внаслідок війни впроваджуються кожною державою-членом відповідно до власних інтересів. Мова йдеться про ухвалення на національному рівні рішень, що демонструють прагнення країн реципієнтів дозволяти легальне перебування на своїй території бажаних для них біженців. А це ставить під сумнів довготривале перебування наших співвітчизників за кордоном і захист їхніх прав та інтересів.

В умовах небезпеки у держави обмежена можливість захищати інтереси своїх громадян за кордоном. Водночас масова присутність громадян України в інших державах вимагає, щоб під час дипломатичних контактів з такими державами порушувалися питання не лише про надання військової та економічної допомоги, а й про становище українців. Для захисту прав біженців вкрай важлива інформаційна підтримка та юридичні консультації. Для збереження мігрантів як частини української нації необхідно докладати зусиль для підтримки культурних та інформаційних потреб українських громадян за кордоном.

Список використаних джерел

1. Карлін О. Тимчасовий захист або статус біженця. Що потрібно знати українцям в ЄС. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/timchasoviy-zahist-abo-status-bizhencya-shcho-potribno-znati-ukrayincyam-v-es.html>
2. Кознова О. Правовий режим тимчасового захисту для українців в ЄС: огляд Верховного Суду. URL: https://biz.ligazakon.net/news/210779_pravoviy-rezhim-timchasovogo-zakhistu-dlya-ukrantsv-v-s-oglyad-verkhovnogo-sudu
3. Комісарова О. Що дає "тимчасовий захист" для українців у ЄС. Пояснює МЗС. URL: <https://suspilne.media/217159-so-dae-timcasovij-zahist-dla-ukrainciv-u-es-poasnue-mzs/>
4. Лівінський О. Статус біженця ("азил"), толероване перебування ("стрпені") та тимчасовий захист – роз'яснюємо різницю між поняттями. URL: <https://proukrainu.blesk.cz/status-bizencja-azyl-tolerovane-perebuvannja/>
5. Мнацаканян С. А. Тимчасові заходи як інструмент захисту прав людини: до постановки проблеми. Правова держава. 2021. Вип. 32. С. 539-544.
6. Статус тимчасового захисту в Європі. Деталі та правила. URL: <https://lexukraine.com.ua/status-timchasovogo-zahistu-v-evropi-detali-ta-pravila/>
7. Тимчасовий захист VS статус біженця в ЄС: правовий статус українців, які рятуються від війни в країнах ЄС. URL: